

Temat: Dyplom czy wiedza, czyli po co studiujemy?

Autor: Jolanta Czajkowska

Poziom

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla liceów

Wiedza o społeczeństwie

Treści nauczania i umiejętności:

Społeczeństwo polskie we współczesnym świecie i jego problemy.

Obowiązki osób pełniących funkcje publiczne. Pojęcie dobra wspólnego.

Rozumienie problemów życia publicznego, określanie ich przyczyn i przewidywanie skutków.

Krytyczne korzystanie z różnych źródeł informacji dotyczących spraw publicznych.

Umiejętność formułowania, uzasadniania i obrony własnego stanowiska na forum.

Podstawy przedsiębiorczości:

Treści nauczania i umiejętności:

Rynek pracy i bezrobocie.

Proces globalizacji gospodarki i jego konsekwencje dla Polski.

Dokonanie trafnej samooceny oraz umiejętności autoprezentacji.

Wskazanie korzyści i zagrożeń wynikających z integracji Polski z UE oraz globalizacji gospodarki.

Cele:

Uczniowie powinni:

- Wskazać mocne i słabe strony polskiego boomu edukacyjnego ostatnich lat.
- Wyjaśnić na czym polega związek jakości wykształcenia z karierą zawodową w dorosłym życiu.
- Wyjaśnić w jaki sposób jakość wykształcenia społeczeństwa wpływa na rozwój gospodarczy państwa.
- Wskazywać czynniki, na które oni sami mają wpływ w budowaniu swojego wykształcenia, a które zależą od polityki państwa.

Metody:

- Praca w grupie
- Praca z tekstem
- Metaplan

Pojęcia kluczowe:

- Wykształcenie
- Gospodarka oparta na wiedzy
- Kapitał intelektualny, kapitał ludzki
- Rynek pracy

Materiały:

Materiał pomocniczy nr 1 – Komiks - Płatne/bezpłatne studia wyższe, autor: Gabriela Rusek, nagroda w kategorii w konkursie FOR.

Materiał pomocniczy nr 2 – Szkolnictwo wyższe w Polsce.

Materiał pomocniczy nr 3 – Materiał FOR „Odpłatność za studia wyższe”

Materiał pomocniczy nr 4 – Schemat metaplanu

Duże arkusze papieru, kolorowe flamastry

Przebieg zajęć:

1. Rozpocznij zajęcia od rozdania uczniom komiksu (materiał pomocniczy nr 1), poproś aby młodzież go obejrzała, a następnie pracując w małych, 2-3 osobowych zespołach wymyśliła do niego tytuł. Proponowane tytuły zapisuj na tablicy lub dużym arkuszu papieru. Wspólnie z uczniami, wybierzcie tytuł, który waszym zdaniem najlepiej oddaje treść komiksu.
2. Następnie zaproponuj młodzieży, aby chwilę się zastanowiła i odpowiedziała na pytanie: *Dlaczego młodzi ludzie studiują?* Sporządźcie w klasie listę motywacji, którymi kierują się ludzie wybierając kierunki studiów i uczelnie. Porozmawiaj chwilę o wynikach listy, zwróć uwagę, czy więcej pojawi się stwierdzeń dotyczących stricte wykształcenia, czy pozaedukacyjnych. Przypomnij uczniom, dlaczego warto zdobywać jak najlepsze wykształcenie.
3. Powiedz uczniom, że jeśli Polska chce nadal się rozwijać, konkurować i liczyć się na arenie międzynarodowej musi przekształcać swoją gospodarkę w gospodarkę opartą

na wiedzy, a to z kolei wymaga wzmocnienia tzw. kapitału intelektualnego. Bardzo ważną częścią kapitału intelektualnego jest kapitał ludzki, czyli potencjał zgromadzony we wszystkich Polakach wyrażający się w ich wykształceniu, doświadczeniu życiowym, postawach, umiejętnościach i mogący służyć poprawie aktualnego i przyszłego dobrobytu społecznego Polski. Tak więc z dobrze wykształconego społeczeństwa korzyści czerpią sami wykształceni i cała gospodarka.

4. Wróć na chwilę do komiksu. Zapytaj uczniów, kto zdaniem autorki, może najbardziej wpłynąć na zmianę motywacji studentów uczących się na wyższych uczelniach. Zapytaj, czy oni również uważają, że państwo ma tu dużą rolę do spełnienia? W jakich warunkach, ich zdaniem większość studentów walczyłaby o zdobywanie wiedzy i umiejętności na jak najwyższym poziomie?
5. Poleć uczniom, aby przeczytali tekst z materiału pomocniczego nr 2 i wynotowali najpoważniejsze słabości polskiego systemu szkolnictwa wyższego na jakie wskazują specjaliści. Jeżeli wcześniej nie realizowany był scenariusz *Studia płatne czy bezpłatne*, dodatkowo daj do przeczytania tekst pt. *Odpłatność za studia wyższe* zamieszczony na stronach www.for.org.pl Podziel klasę na kilkusobowe grupy, powiedz uczniom, że w tej części lekcji będą pracować metodą metaplanu. Przypomnij młodzieży, że jest to forma dyskusji, która wymaga graficznego zapisu jej przebiegu (patrz materiał pomocniczy nr 3) rozdaj grupom potrzebne materiały: duże arkusze papieru, kolorowe flamastry. Na tablicy zapisz temat do dyskusji: ***Jak nasze uczelnie przygotowują młodych Polaków i Polki do wejścia w dorosłe życie, w tym na rynek pracy?*** Poproś, aby problem zapisali na środku arkusza, a następnie dyskusję przeprowadzili wg struktury: Jak jest? Jak być powinno? Dlaczego nie jest tak jak być powinno? Co państwo polskie może zrobić, by było tak jak powinno? Co my możemy zrobić, by było tak jak być powinno? Swoje ustalenia mają zapisać na plakacie zgodnie ze schematem. Podaj klasie jaki mają czas na wykonanie zadania, zazwyczaj potrzeba 15- 20 minut. Przypomnij, że po wykonaniu ćwiczenia poprosisz jedną osobę z zespołu o prezentację grupowej dyskusji.
6. Po obejrzeniu wszystkich prac i wysłuchaniu prezentacji przygotowanej przez przedstawicieli zespołów, na zakończenie zajęć, zaproponuj sporządzenie listy wspólnych, klasowych wniosków. Wypiszcie, waszym zdaniem najważniejsze, refleksje dotyczące tego co może uczynić państwo, a co młodzież sama, aby poprawić jakość szkolnictwa wyższego.

Materiały pomocnicze

Materiał pomocniczy nr 1

Komiks - Płatne/bezpłatne studia wyższe, autor: Gabriela Rusek, nagroda w kategorii w konkursie FOR.

Materiał pomocniczy nr 2

Szkolnictwo wyższe w Polsce.

Studia to przepustka do dorosłego życia. Coraz więcej Polaków jest przekonanych, że studia są niezbędne, aby zapewniać sobie dobrą pracę. Według autorów „Diagnozy społecznej 2007”, w 59% gospodarstw domowych wyrażano chęć, aby dzieci ukończyły studia magisterskie.

Jakość uczenia w szkolnictwie wyższym pozostawia wiele do życzenia. Nawet najlepsze polskie uczelnie, Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Jagielloński, mieszczą się zaledwie w czwartej setce tzw. listy szanghajskiej² – prestiżowego rankingu najlepszych uniwersytetów na świecie. W konkurencyjnym rankingu École des Mines de Paris wśród najlepszych blisko 400 uniwersytetów świata nie ma żadnej polskiej uczelni.

Zarówno międzynarodowe, jak i krajowe badania dowodzą, że musimy jeszcze wiele poprawić w szkolnictwie wyższym, aby można było uznać, że dobrzy absolwenci uczelni mają kompetencje odpowiednie z perspektywy potrzeb przyszłych pracodawców. Według badań ankietowych Oświatowego Forum Gospodarczego, Polska pod tym względem zajmuje 19 miejsce w poszerzonej UE z oceną 4 w skali 1-7. Z kolei badanie wśród polskich przedsiębiorców wykazało między innymi, że jedynie 6% ocenia wysoko umiejętności podejmowania decyzji nowo zatrudnionych absolwentów uczelni. Jeszcze gorzej oceniane są umiejętności absolwentów w zakresie zarządzania projektami – aż 81% pracodawców uważa je za niskie, a pozostałe 19% za średnie. Zwraca uwagę, że polskie szkoły przekazują uczniom zbyt mało wiedzy praktycznej. Jeżeli uczelnie kształcić będą w kierunkach, które nie są zbieżne z potrzebami rynku pracy, bezrobocie wśród absolwentów będzie rosło, a motywacja do studiowania będzie spadać. Jednym z problemów polskiej edukacji wyższej jest niskie i spadające zainteresowanie naukami ścisłymi i studiami technicznymi, które są istotne z perspektywy potrzeb gospodarki opartej na wiedzy. Zabiegi o płatnych studentów doprowadziły do intensywnego rozwoju tanich kierunków studiów, niewymagających pracowni i kosztownych zajęć laboratoryjnych. Tworzenie nowych wyższych szkół w małych

miejsowościach odbyło się kosztem obniżenia jakości edukacji, natomiast szkoły niepubliczne to podmioty komercyjne – sprzedają usługi edukacyjne, na które jest popyt, a nie zawsze takie, które gwarantują dobrą pracę.

Ważnym wyzwaniem jest promowanie mobilności studentów i młodej kadry naukowej oraz otwartość samych uczelni. Rotacja ludzi to obieg idei, pomysłów, źródło kompetencji, które powstają na styku różnych osobowości i kultur. Tymczasem pod względem wymiany studentów – zarówno wyjazdów, jak i przyjazdów – Polska jest daleko w tyle.

Wybierając studia młodzież w pierwszej kolejności zappełnia bezpłatne miejsca. Ci którzy nie zakwalifikują się na preferowane przez siebie kierunki podejmują kształcenie na kierunkach nie budzących zainteresowania ale „darmowych”. Ci którzy nie zakwalifikują się na studia bezpłatne podejmują studia płatne. Wśród nich najpopularniejsze są studia zaoczne, które często mają bardzo okrojony program nauczania. W konsekwencji powstał swoisty dualny system kształcenia – studia bezpłatne są pełniejsze i zwykle lepszej jakości, studia płatne są zwykle okrojone a przecież kosztują. Do pierwszych uzyskują dostęp ci, którzy odbyli naukę w lepszych warunkach, na ogół pochodzą ze środowisk lepiej wyedukowanych i zamożniejszych; drugie podejmują ci, którzy muszą i tak pokonywać więcej barier edukacyjnych.

Informacje zawarte w tekście pochodzą z: Czego (nie) uczą polskie szkoły? System edukacji a potrzeby rynku pracy w Polsce, Fundacja FOR, Fundacja im. Friedricha Eberta, Warszawa, wrzesień 2008. i Raport o Kapitale Intelektualnym Polski, Warszawa, 10 lipca 2008, www.innowacyjnosc.gpw.pl

Materiał pomocniczy nr 3

Materiał FOR

Odpłatność za studia wyższe

Polska przeżywa prawdziwy boom edukacyjny. Uczy się u nas ponad 60 proc. osób w wieku 20-24 lat, najwięcej wśród wszystkich krajów OECD. Jednocześnie ok. 60 proc. studentów, płaci za studia, zarówno na uczelniach państwowych (zaocznych i wieczorowych), jak i prywatnych.

Zasadą jest, że większe prawdopodobieństwo rozpoczęcia i ukończenia nauki na studiach wyższych mają studenci z rodzin bardziej zamożnych i ci, których rodzice legitymują się

wyższym poziomem wykształcenia. Prawidłowość ta występuje zarówno w krajach, w których studia wyższe są formalnie bezpłatne, jak i w tych, które wprowadziły pewne formy odpłatności za naukę.

Na bezpłatne studia na uczelniach publicznych studenci są przyjmowani na podstawie wyników matury i dodatkowych egzaminów, które mają na celu sprawdzanie ich wiedzy i umiejętności. W procesie rekrutacyjnym nie bierze się jednak pod uwagę zamożności kandydatów. Dzieci z bogatszych rodzin mają większe możliwości finansowe, żeby uczestniczyć w różnego rodzaju kursach przygotowujących do egzaminów. Zamożni rodzice częściej posyłają swoje dzieci na zajęcia pozalekcyjne, które rozwijają ich umiejętności i wiedzę. W efekcie, dzieci te mogą się lepiej przygotować do egzaminów niż uczniowie z rodzin biedniejszych. Dzięki temu mają większe szanse na zdobycie miejsca na studiach bezpłatnych.

Naukę w bezpłatnych szkołach wyższych podejmują głównie uczniowie, którzy uzyskali dobre przygotowanie w szkołach podstawowych i średnich. Celem polityki edukacyjnej państwa powinno być zmniejszanie różnic w jakości nauczania we wczesnych fazach edukacji. W wyniku szerszego dostępu do edukacji o wysokiej jakości we wczesnych jej etapach uczniowie z dużych miast i rodzin zamożnych mają znacznie większe szanse na dostanie się na studia bezpłatne niż chociażby dzieci ze wsi. W przypadku osób pochodzących z mniejszych miejscowości, lub rodzin niezamożnych jedyną możliwością ukończenia studiów wyższych jest często korzystanie z płatnej oferty uczelni publicznych i prywatnych. Oznacza to, że w praktyce za edukację płacą studenci, którzy mają mniej pieniędzy od osób studiujących bezpłatnie.

Nie ma badań potwierdzających negatywny wpływ wprowadzenia opłat za studia na liczbę studentów z rodzin najbiedniejszych. Nieliczne analizy prowadzone w przypadku krajów rozwiniętych (Kanada, Australia, Holandia) wskazują, że opłaty za studia nie zmniejszają udziału studentów z rodzin najbiedniejszych. Płatnym studiom powinno jednak towarzyszyć wprowadzenie systemu ich finansowania poprzez kredyty studenckie i stypendia. Mogłyby one pomagać w finansowaniu kosztów nauki oraz utrzymania. Powyższe formy pomocy łatwiej jest adresować do osób o najniższych dochodach. W obecnej sytuacji (bezpłatne studia stacjonarne na uczelniach państwowych) studia wyższe są w dużej mierze „fundowane” osobom stosunkowo zamożnym.

Różne opłaty za studia w zależności od kierunku mogłoby zachęcić większą liczbę osób do studiowania na kierunkach mniej popularnych, a jednak z różnych względów uznawanych za ważne czy strategiczne (kierunki ścisłe i techniczne).

Studia wyższe poza korzyściami dla całego społeczeństwa (większa konkurencyjność kraju, szybszy rozwój gospodarki), niosą też ogromne korzyści dla samych studentów w postaci wyższych zarobków w przyszłości. Zyski indywidualne często znacznie przeważają korzyści społeczne. Jest to argument, aby edukację na studiach wyższych traktować jako inwestycję indywidualną i wprowadzić jej odpłatność.

Materiał pomocniczy nr 4

Schemat metaplanu

Jak nasze uczelnie przygotowują młodych Polaków i Polki do wejścia w dorosłe życie, w tym na rynek pracy?

Jak jest?

informacje
ujmujące aktualny
stan

-
-
-
-
-

Dlaczego nie jest tak jak być powinno?

-
-
-
-
-

Jak być powinno?

Opis stanu
pożądanego

-
-
-
-
-

Co my(ja) możemy zrobić, by było tak jak być powinno?

-
-
-
-
-

Co państwo i uczelnie mogą zrobić, by było tak jak powinno?

-
-
-
-
-